

جنبش‌های اسلام‌گرای معاصر

(ریشه‌های تاریخی و سیاسی وهابیت)

جان ارسامانی

ترجمه رامین گلمکانی

(عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی)

سرشناسه	ارمجانى، جان، ۱۳۴۴ - Armajani, Jon
عنوان و نام پدیدآور	جنبش‌های اسلام‌گرای معاصر (ریشه‌های تاریخی و سیاسی وهابیت) / جان ارمجانى؛ ترجمه رامین گل‌مکانى.
مشخصات نشر	مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامى، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهرى	۳۱۵ص.
شابک	978-600-06-0136-2
وضعیت فهرست‌نویسى	فیا.
عنوان اصلی	Modern Islamist movements : history, religion, and politics,
موضوع	بنیادگرایی اسلامى.
موضوع	Islamic fundamentalism
موضوع	اسلام و سیاست.
موضوع	Islam and politics
شناسه آبروده	گل‌مکانى، رامین، ۱۳۴۸ - مترجم
سازمان آفریده	بنیاد پژوهشهای اسلامى.
شناسه آبروده	Islamic Research foundation
رده دیوین	۲۹۷ / ۱۳۴
رده کنگره	۱۳۹۰ / ۱۰۲ / ۷۵ / ۴۱ BP
شماره کتابشناسی ملی شماره	۴۵۲۵ / ۸۸

جنبش‌های اسلام‌گرای معاصر (ریشه‌های تاریخی و سیاسی وهابیت)

جان ارمجانى

ترجمه رامین گل‌مکانى

ویراسته علی آخشینی، محمد طاهر چهارجوى

چاپ اول: ۱۳۹۵ / ۱۰۰۰ نسخه، وزیری / قیمت ۱۲۶۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوى

بنیاد پژوهشهای اسلامى، مشهد: صندوق پستی ۳۶۶-۹۱۷۳۵

تلفن و دورنگار واحد فروش بنیاد پژوهشهای اسلامى: ۳۲۲۳۰۸۰۳

فروشگاه‌های کتاب بنیاد پژوهشهای اسلامى، مشهد: ۳۲۲۳۳۹۲۳، قم: ۳۷۷۳۳۰۲۹

www.islamic-rf.ir info @islamic-rf.ir

حق چاپ محفوظ است

فهرست مطالب

۹	سخن ناشر
۱۱	مقدمه مترجم
۱۳	پیشگفتار
۱۷	مقدمه
۱۹	فرهنگ نامه اسلامی
۲۳	حمله های یازده سپتامبر: عملیات دفاعی
۳۳	جهاد های گسترده
۳۷	اسامه بن لادن و شعار های دینی
۳۸	احساسات آغازین و توتم های اسلامی: اسلام گرایی، القاعده و مسلمانان
۴۱	نظریه پردازی در زمینه خشونت مذهبی
۴۳	آبادی مدرن: چشم انداز اسلام گرایان از کشوری ایده آل
۴۷	بنیادگرایی ها و برداشت های تاریخی
۴۹	هدف ها
۵۱	مصر، کرانه باختری و نوار غزه، عربستان سعودی، پاکستان و افغانستان
۵۷	یادداشت ها

مصر.....	۶۹
سید جمال‌الدین اسدآبادی.....	۷۰
محمد عبده.....	۷۵
محمد رشید رضا.....	۷۸
حسن البنا.....	۸۳
مصر و اخوان المسلمین پس از حسن البنا.....	۹۰
سید قطب.....	۹۱
اخوان المسلمین و اسلام‌گرایی در مصر پس از سید قطب.....	۱۰۲
عوا، اشگ، ارد، تفکر ظواهری.....	۱۱۱
پان - عربیسم مصر.....	۱۲۱
یادداشت‌ها.....	۱۲۳
کرانه باختری، غزه، و اسرائیل.....	۱۳۵
آغاز صهیونیسم معاصر.....	۱۳۷
انگلیس و جنبش صهیونیستی.....	۱۴۰
وزارت امور خارجه.....	۱۴۱
اسکان یهودیان در فلسطین.....	۱۴۳
فتح و سازمان آزادی بخش فلسطین.....	۱۴۶
اشغال کرانه باختری و غزه توسط اسرائیل: ۱۹۶۷ و پس از آن.....	۱۵۳
انتفاضه اول فلسطین، حماس و ساف.....	۱۵۶
پیمان صلح اُسلو.....	۱۶۱
انتفاضه دوم.....	۱۶۵
عملیات استشهادی.....	۱۶۶
فلسطین در گستره جهان.....	۱۶۷
یادداشت‌ها.....	۱۷۲

عربستان سعودی	۱۸۵
محمد بن عبدالوهاب و فرقه وهابیت	۱۸۵
محمد بن عبدالوهاب و پرده برداری از پیام خویش	۱۸۷
درخت مقدس، بنای یادبود، وزن زناکار	۱۸۹
مخالفت با محمد بن عبدالوهاب	۱۹۱
محمد بن عبدالوهاب و محمد بن سعود	۱۹۲
فرقه وهابیت و ریشه های حکومت کنونی سعودی	۱۹۳
کشوردی استعما، گرو غربی و شبه جزیره عربستان	۱۹۴
گسترش نفوذ بن سعود	۱۹۵
ریشه دواندن حکومت عربستان سعودی	۱۹۷
ابن سعود و نفت شبه جزیره عربستان	۱۹۹
حکومت جامعه گرای (سوسیالیست) اسلامی	۲۰۲
مخالفت اسلام گرایان با حکومت آل سعود	۲۰۳
عربستان سعودی و جنگ اول خلیج فارس (۱۹۹۰-۱۹۹۱ م.)	۲۰۴
عربستان سعودی، وهابیت، و اسامه بن لادن	۲۰۵
اسامه بن لادن در افغانستان و پاکستان	۲۰۸
اسامه بن لادن در سودان	۲۱۰
دخالت بن لادن در سومالی	۲۱۲
اسامه بن لادن و جهانی سازی القاعده	۲۱۴
برداشت اسامه بن لادن از تاریخ اسلام	۲۱۴
حمله آمریکا به القاعده در افغانستان	۲۱۶
اسامه بن لادن و طالبان	۲۱۷
اسامه بن لادن، القاعده و حملات یازده سپتامبر	۲۲۰
وهابیت گسترش یافته	۲۲۴

۲۲۸.....	یادداشت‌ها
۲۴۰.....	پاکستان
۲۴۰.....	سید ابوالاعلام‌مودودی
۲۴۱.....	مودودی در محضر قرآن
۲۴۲.....	مودودی و تاریخ اسلام
۲۴۴.....	چشم‌انداز مودودی از حکومت اسلامی
۲۴۵.....	مودودی و نقش‌های جنسیتی در حکومت اسلامی
۲۴۶.....	مودودی و فرایند انقلاب اسلامی
۲۴۹.....	جماعت اسلامی پاکستان در دهه ۱۹۴۰ م.
۲۵۱.....	راهبرد (ا) (اثر)، حزب، جماعت اسلامی
۲۵۲.....	جماعت اسلامی و نقش‌های
۲۵۴.....	جماعت اسلامی و ارتباط آن
۲۵۷.....	جماعت اسلامی، ذوالفقار علی بونو، و محمد ضیاء الحق
۲۵۹.....	جماعت اسلامی، ضیاء الحق، رافغان ستان
۲۶۲.....	تقارن اسلامی
۲۶۵.....	یادداشت‌ها
۲۷۳.....	افغانستان
۲۷۳.....	ضیاء الحق و دخالت پاکستان در افغانستان
۲۷۷.....	تاریخچه دخالت پاکستان در افغانستان
۲۷۸.....	مدرس‌های دینی، جنگ مجاهدان با شوروی، و ظهور طالبان
۲۸۱.....	پیامد خروج شوروی از افغانستان
۲۸۳.....	ملا محمد عمر: رهبر طالبان
۲۸۶.....	نخستین پیروزی‌های طالبان
۲۹۰.....	ملا عمر و مجمع قندهار

طالبان و کابل	۲۹۲
طالبان و مزار شریف	۲۹۳
طالبان، بامیان، و مزار شریف	۲۹۶
طالبان و القاعده در زیرپورش های امریکا	۲۹۸
طالبان، کشمکش در افغانستان، و سازمان ملل متحد	۳۰۰
مجاهدان، طالبان و القاعده	۳۰۲
پاکستان، امریکا، و طالبان	۳۰۳
یادداشت ها	۳۰۵
نتیجه گیری	۳۱۳
یادداشت ها	۳۱۵

سخن ناشر

«مُحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» ، فتح: (۲۹/۴۸)
محمد ﷺ فرستاده خداست و کسانی که با او هستند در برابر کفار سرسخت و
شدید و در میان خود رحیم و مهربانند.

اسلام نام دین و آیین مقدسی است که توسط آخرین پیامبر الهی، حضرت محمد
مصطفی ﷺ برای هدایت جامعه بشری نازل شده است. این دین الهی از
آنجا که آخرین دین خداست، کامل ترین ادیان است. در واقع قرآن کریم که منبع و
مصدر اصلی برای تشریع قوانین اسلام است، همه معارف حق و همه برنامه‌ها و آموزه‌های
لازم را برای سعادت و کمال جامعه بشری دربردارد.

قرآن کریم را پیامبر اکرم ﷺ به مسلمانان تعلیم داده است. پس از پیامبر نیز قرآن و سنت
پیامبر در کنار عترت و اهل بیت ایشان، دو میراث گران بها و دویادگار ارزشمندند که تمسک
به آن‌ها مسلمانان را از اختلاف و گمراهی محافظت می‌کند.

یکی بودن دین و کتاب و پیامبر و قبله مسلمانان و نیز بسیاری مشکلات دیگر،
زمینه ساز وحدت و اتحاد مسلمانان است. اسلام و رسول اکرم به وحدت مسلمانان
بسیار تأکید داشته‌اند، بنابراین و با عنایت به نقش اتحاد مسلمانان در موفقیت آنان در
برابرتوطئه‌های دشمنان اسلام، اختلاف و تفرقه نه جایز و نه از جایگاه منطق و حق
برخوردار است.

قرآن کریم می‌فرماید: «إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ» (آل عمران ۱۹/۳)؛ دین در نزد خدا، اسلام [و تسلیم

بودن در برابر حق] است و کسانی که کتاب آسمانی به آنان داده شد، اختلافی [در آن] ایجاد نکردند، مگر بعد از آگاهی و علم، آن هم به سبب ظلم و ستم در میان خود. پیامبر اکرم ﷺ نیز می‌فرماید: «إِذَا التَّبَسُّتَ عَلَيْكَ الْفَتْنُ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ فَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ» (وسائل الشیعة، ۶/۱۷۱)؛ هرگاه فتنه‌ها و اختلاف‌ها مانند پاره‌های شب تاریک، شما را در میان گرفت، به قرآن پناه برید.

متأسفانه امروز مسلمانان اگرچه از امکانات و منابع سرشار مادی و معنوی برخوردارند، بر اثر اختلاف و تفرقه و جنگ‌های داخلی، دچار وضع نابسامانی هستند. جریان‌های ارجح و افراطی و تکفیری مانند شمشیری دودم، از یک‌سویه کشتار مسلمانان و جنگ داخلی میان مذاهب و ملت‌های مسلمان دامن می‌زند و با این کار اسرائیل، این غده سرطانی را در ساختار می‌قرار می‌دهد و از دیگر سو چهره تابناک اسلام را که امروزه به دلایل گوناگون، گرایش به آن رجحان فزونی یافته است، تاریک و خشن معرفی می‌کند. بی‌تردید استکبار جهانی و دشمنان قسم‌خورده دیروز و امروز مسلمانان و هوا و هوس‌ها، خودخواهی‌ها، کج‌فهمی‌ها و برداشت‌های غیرعالمانه از معارف و مبانی دین در این آتش افروزی نقش ایفا می‌کنند.

با این وصف، بر همه مسلمانان، به ویژه علمای راندیشمندان اسلامی فرض است که با وحدت و همدلی و رجوع به منابع متقن اسلامی و با گفت‌وگو و تبادل نظر، برای حل مشکلات چاره‌اندیشی و با وحدت و ائتلاف، نقشه دشمنان اسلام را نقش بر آب نمایند. اثر حاضر با عنوان: جنبش‌های اسلام‌گرای معاصر (تاریخ و سیاست وهابیت)، نوشته مؤلف گران قدر جان ارمجانی، به بررسی این گروه‌ها و نیز ریشه‌ها، حمایت از ابن تیمیه تا القاعده پرداخته و این جریان را در کشورهای اسلامی ریشه‌یابی و تجزیه و تحلیل نموده است. این اثر را مترجم فاضل جناب حجت الاسلام رامین گل‌مکانی، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، به زبان فارسی برگردانده است.

مقدمه مترجم

کتابی که خوانندگان محترم پیش رو دارند، اثر نویسنده محترم آقای جان ارمجانی استاد الهیات دانشکده سراسری دیندکت از دانشگاه سنت جونز کانادا است که با بی طرفی کامل به بررسی ریشه‌ای و تاریخی گروه‌های سلفی و تکفیری جدا شده از اهل سنت پرداخته است. ایشان در این تلاش، تحلیل و بررسی بنیان‌های فکری کسانی همچون ابن تیمیه (۱۲۶۳-۱۳۲۸ م.)، ابن عبد الوهاب (۱۷۰۳-۱۷۸۷ م.)، سید جمال الدین اسدآبادی (۱۸۳۸-۱۸۹۷ م.)، محمد عبده (۱۸۴۹-۱۹۰۵ م.)، محمد رشید رضا (۱۸۶۵-۱۹۳۵ م.)، حسن البنا (۱۹۰۶-۱۹۰۹ م.)، سید قطب (۱۹۰۶-۱۹۶۶ م.)، سید ابوالعلاء المودودی (۱۹۰۳-۱۹۷۹ م.) تا بن لادن (۱۹۵۷-۲۰۱۱ م.) و تشکیل گروه جهادی القاعده، توانسته است تصویری روشن و آگاهانه از چگونگی نفوذ منطقه‌ای و هابیت در سراسر منطقه آفریقا و خاورمیانه ارائه دهد.

این نوشتار بر پایه کشورهای پنج‌گانه مصر، فلسطین، عربستان، پاکستان و افغانستان نظم یافته و تا قبل از شکل‌گیری گروه‌های جدیدی است که در منطقه سوریه و عراق با عنوان داعش (دولت اسلامی عراق و شام)، جبهه النصره و غیره در پوشش بازگشت به سنت اسلامی به قتل و غارت در این کشورها مشغول هستند.

البته نباید از نظر دور داشت که این حرکت جدید و جنگ‌های پراکنده در کشورهای عربی اسلامی تحت تأثیر صهیونیسم بین‌الملل برای ضربه زدن به مسلمانان جهان

صورت می گیرد. اگر روزی صهیونیسم منحصر به گروهی از یهودیان و در منطقه فلسطین بوده و سپس به جریانی در مسیحیت انجامیده و صهیونیسم مسیحی شکل گرفته است، اکنون لابی های صهیونیستی برای مقابله با اسلام و کاهش هزینه های مالی و جانی خویش، از جنگ های نیابتی در درگیری با مسلمانان بهره می گیرند. بنابراین صهیونیسم اسلامی را در قالب گروه های داعش و غیره شکل داده اند که اوضاع نابسان امروز کشورهای اسلامی همچون سوریه، عراق، مصر، لیبی و افغانستان در راستای همین برنامه است.

در اینجا لازم می دانم از همکاران محترم در بنیاد پژوهشهای اسلامی، آقایان قاسمی، آخشینی، ساره جباری، رضوانی، رسولی و ساقی در بخش های مختلف ترجمه، ویرایش و نشر و همچنین همت سدیبه و مدیر محترم بنیاد جناب حجة الاسلام شریعتی تبار و معاونت محترم پژوهش جناب آقای محسن ناجی تشکر کنم.

رامین گلیمکانی

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی- گروه فلسفه و کلام

۹۵/۲/۱۱ مطابق با سوم شعبان ۱۴۰۷

پیشگفتار

از همه کسانی که به هرنحوی در طرح نخستین این کتاب، مریاری کردند، سپاسگزارم. از استادانم در دانشگاه کالیفرنیا، به ویژه سانتا باربارا که در ارائه بسیاری از رویکردهای روش‌شناسی، منابع لازم برای تحقیق و نگارش این کتاب نقش بسزایی ایفا نمود. از خوان ای. کاه، در در زمینه‌های گوناگون آگاهی، مشاوره و آموزش سپاسگزارم که راهنمایی پایان‌نامه‌ام را نیز بر عهده داشت و به نگارش نخستین کتاب من، *اسلام پویا: دیدگاه لیبرال مسلمانان* (Dynamic Islam: Liberal Muslim Perspectives in a Transnational Age) نوشتن پایان‌نامه و روند بازنگری در آن برای تبدیلیش به کتاب، یکی از چندین منبع الهامی من در کتاب حاضر است. از استاد کامپوبرای تمام درس‌هایی که در زمینه اسلام با او گذراندم، از جمله نشست‌هایی در زمینه اسلام در تاریخ ادیان با تکیه بر گوناگونی جنبش‌های اسلام‌گرا، که در این کتاب به بررسی برخی از آن‌ها خواهم پرداخت، و نظارت بر من دکترای من در زمینه نظری و روش مطالعه دین، که نقش ویژه‌ای در شکل‌گیری روش‌شناسی این کتاب داشت. همچنین از آر. استیون هامفریز قدردانی می‌کنم برای درس‌های اسلامی و تاریخ خاورمیانه که با او گذراندم و نظارتش بر طرح دکتری من در اسلام سیاسی که در بردارنده ساختار و حجم قابل توجهی از این کتاب است. از ریچارد هکت نیز برای راهنمایی‌هایش در زمینه‌های مختلف، از جمله دستیابی به منابع موضوع مناقشه اسرائیل و فلسطین، و نیز از دونایت رنولدز برای نقش مؤثرش در آموزش عربی به بنده تشکر می‌کنم. همچنین از چارلز ای. ریرسون سوم تشکر می‌کنم که استاد مشاور پایان‌نامه

کارشناسی ارشد من در مدرسه علمی الهیات پرینستون بود و دست‌نوشته‌های کتاب را با دقت و سواس‌گونه‌ای خواند و یادآوری‌های مفیدی که ارائه کرد. او مهم‌ترین مشوق من برای انتخاب و پیگیری مطالعه اسلام و دین در سطح دکتری بود، نیز به عنوان مشاور رساله کارشناسی ارشد من، و درس‌هایی که در مدرسه پرینستون با او گذراندم، مثل نشست علمی او درباره نظریه و روش مطالعه دین که در حیات علمی‌ام، از جمله نگارش این کتاب، نقش مهمی داشته است. مراتب قدردانی خویش را تقدیم می‌دارم به جیمز ای. لیبارتی برای حمایت بی‌دریغش و همه نکته‌هایی که بردست‌نوشته‌های گوناگون کتاب زبست، و مونیکا رینگر برای پیشنهادهایی که ارائه داد. همچنین از ماری آن بائینج، رئیس دانشکده سنت بندیکت، و ریتا کنوسل، معاون دانشکده سنت بندیکت / دانشگاه سنت جونز، برای حمایت‌های تشویق برانگیزشان از طرح تخصصی‌ام از جمله تشویق نگارش این کتاب، تشکر می‌کنم. از همه همکاران کنونی و سابقم در دانشکده سنت بندیکت / دانشگاه سنت جونز سپاسگزاری می‌کنم، از جمله: کاری شین دیویس زیر من، خواهر ابراهیم هولرمان (هیئت مدیره سنت بندیکت)، کارول یوهانس، کیتی جانسون، پدردیس لاندرویل (هیئت مدیره سنت بندیکت)، دن مکانان، جان مرکل، رونالد پگناکو، خواهر ماری پتر (هیئت مدیره سنت بندیکت)، کاترین استاج و وینسنت اسمایلز، برای حمایت از من و این کتاب در زمینه‌های مختلف. علاوه بر این، مجوز دوره که دانشکده سنت بندیکت / دانشگاه جونز در طول نیم سال تحصیلی بهار ۲۰۰۷م. به عنوان فرصت مصاحبات در اختیارم گذاشت و شنبه‌هایی که این بنیادها طی سال تحصیلی ۲۰۱۰-۲۰۱۱م. در اختیارم گذاشتند این فرصت را به من داد که پیشرفت زیادی در کتاب داشته باشم. از نیکل رویتر، جنیفر اشویچتنبرگ، و خواهر استفنی ویزگرم (هیئت مدیره سنت بندیکت) در دانشکده سنت بندیکت و کتابخانه‌های دانشگاه سنت جونز که از جنبه‌های مختلف طرح مرا حمایت کردند، برای همه زحمات‌هایی که کشیدند تشکر می‌کنم. از امیلی دیویس، جس فولکس، جکی بلنیکن، کارلی پریگلن، و راشل دُلَس که در مراحل مختلف این طرح، همکاری بسیار خوبی با من داشتند و ممنون همه آن‌ها هستم. همچنین مراتب قدردانی

خویش را تقدیم می‌کنم به ایسیل بینتون، لوسی بون، سلی کوپر، سارا دنسی، بریجت جینگز، سارا پیرسال، حنا رولزو جنیفر اسپیک در وایلی بلک ول برای همه خدماتشان در مراحل گوناگون این طرح. به ویژه از ریکا هارکین در وایلی بلک ول برای حمایت‌های امیدبخش و استوارش از این طرح، راهنمایی‌های او در مرحله بازخوانی این کتاب، مطالعه دقیق دست‌نوشته‌ها، و نکته‌هایی که موجب تقویت ارزش و اعتبار قابل توجه کتاب گردید. در پایان، عمیق‌ترین سپاس خویش را تقدیم می‌دارم به مادر و پدرم مهوش و روبرت، بهمن ارمجانی، خواهر ناتنیم لیلی فرهنگ، برادرم سیروس ارمجانی، پسر خواهرم مازیار، فریاد ارمجانی و عمه و عمویم باربارا و سیا ارمجانی، و همه کسانی که این کتاب را، به پاسر محبت، دانش، حمایت و تشویق‌شان به آن‌ها تقدیم می‌کنم.

مقدمه

«آنچه اکنون شاهدش هستیم، یک جهاد افراطی جهانی است که تا سال‌ها به عنوان نیرویی قوی ادامه خواهد یافت».

نیویورک تایمز، ۱۶ ژوئن ۲۰۰۲ م. (۱)

اسلام‌گرایی چیز جدیدی نیست. اسلام‌گرایی ریشه در جریان عزت‌طلبی درونی تاریخ معاصر اسلامی دارد. در کنار دیگر مرام‌ها از قبیل دموکراسی، سوسیالیسم، کمونیسم، سلطنت‌طلبی و استبداد خودکام، اسلام‌گرایی یکی از مؤثرترین مرام‌های سیاسی و مذهبی جدید است. اسلام‌گرایان، که به عنوان «بنیادگرایان اسلامی» و «طرفداران احیای اسلامی» (از میان دیگر نام‌ها) شناخته شده‌اند، ادعا می‌کنند که ظاهر الفاظ قرآن، مقدس‌ترین متن اسلامی، همراه با احکام عبادی و حقوقی مبتنی بر شریعت اسلامی باید به وسیله مسلمانان و اقلیت‌های مسلمان ساکن در کشورهای اکثریت مسلمان به اجرا درآید. (۲) اسلام‌گرایان همچنین بر این باورند که: ۱- اسلام باید در هر جنبه از زندگی فردی و اجتماعی، حضور داشته باشد؛ ۲- اسلام دین حقیقی است و دیگر مذاهب‌ها یا اشتباه است یا اعتبار آن ضعیف است؛ ۳- قوانین سنت اسلامی باید بر روابط جنسی حاکم باشد (یعنی رابطه جنسی تنها از طریق ازدواج با جنس مخالف و در سن بلوغ و با عقد شرعی امکان‌پذیر است)؛ و ۴- فرهنگ‌های غربی و دنیا‌باور، ترویج دهنده طیف وسیعی از شیوه‌های زندگی مصرف‌گرا و بی‌بند و بار و در تضاد با اسلام‌اند. بنابراین، اسلام‌گرایی - جریان پیچیده‌ای که این کتاب بر آن تمرکز نموده - عبارت است از: تقویت پایه‌های دینی و بازنگری و اصلاحات اساسی در

فضاهای سیاسی و فرهنگی - اجتماعی، در ضمن حرمت نهادن بر سنت‌های فکری و عملی گذشتگان. با این بیان، اسلام‌گرایان به طور کلی با تغییر مخالف نیستند؛ بلکه معتقدند، تغییر باید با عرف و باورهای سنتی، هم‌خوانی داشته باشد. (۳)

گروه‌های اسلام‌گرا بخشی از یک روند جدید، معروف به بنیادگرایی اند که در دیگر ادیان نیز وجود دارد. به طور کلی، بنیادگرایی تکیه بر عمل‌گرایی در باورها و سنت‌های خاصی دارد که دین را به روشی معناگرایانه و مطلق‌نگر تعریف می‌کنند. از میان ویژگی‌های دیگر، بنیادگرایان می‌کوشند با تکیه بر تاریخ تحلیلی و نقلی، آموزه‌ها و رفتارهای شخصیت‌های برجسته دین را بر اساس همان باوری که از ماهیت دین دارند، اصلاح و اجرایی سازند. چنان که تلاش می‌کنند با عرضه افکار خویش، آرمان‌ها و آرزوهایشان را محقق سازند. و هم‌کیشان در سطح گسترده‌ای از جامعه عملی سازند. (۴)

با این مقدمه، اسلام‌گرایان در جمله اسامه بن لادن (۱۹۵۷-۲۰۱۱ م)، اعضای گروه او، القاعده، و دیگر اسلام‌گرایان ضمن تجهیز خود و بازخوانی هدف‌های نخستین اسلام، به زعم خود در پی آن‌اند که - با ترجمه به دینی معقول و جهان‌بینی سیاسی مطلوب - نمادهای استعمار و سلطه غرب را بر کشورهای مسلمان و دیگر جاهای جهان کنارزنند و حکومتی جهانی بر پایه شریعت اسلام برپا کنند. اسلام‌گرایی، تنها یک ویژگی مهم دینی جهانی جدید و چشم‌انداز سیاسی نیست؛ بلکه یکی از مؤثرترین عامل‌ها در اسلام معاصر است. برداشت سیاسی دینی از حمله‌ها و زده سپتامبر و ساختارهای تشکیلاتی اسلامی که به آن‌ها سرعت بخشید، امور جهان را با آینده‌ای قابل پیش‌بینی روبه‌رو ساخت. پس از حادثه یازده سپتامبر، دولت ایالات متحده در درجه‌های داخلی و قانون‌گذاری، اجرای قانون و دستگاه‌های اطلاعاتی، سیاست خارجی و اصول نظامی، تغییرهای دراز مدت نمایی به راه انداخت که - در کنار مقابله با نیروی اسلام‌گرایان - نقشه سیاسی جهان را طی سال‌های آینده به طور جدی عوض کند. (۵)

این کتاب با تکیه بر عوامل تاریخی، جهان‌بینی، ساختارها، و عقلانیت مبتنی بر دین به بررسی خشونت موجود در میان گروه‌های اسلامی می‌پردازد. این پژوهش کاوشی نظری درباره گروه‌های گوناگون اسلام‌گرا و خواسته‌های تاریخی آن‌ها از غرب در یک بازه زمانی

است. محتوای این پژوهش بر شیوه شکل‌گیری رابطه اسلام‌گرایان و گرایش‌های عقلانی اسلام از قرن هجدهم تا کنون تمرکز یافته است.

فرهنگ نامه اسلامی

در حدود ۱/۵۷ میلیارد مسلمان در جهان هستند که ۹۶٪ آن‌ها در کشورهای در حال توسعه اقامت دارند. (۶) مسلمانان کم و بیش در پنجاه کشور، اکثریتی را تشکیل می‌دهند که بیشتر آن‌ها در نواری گسترده از مراکش تا اندونزی پراکنده‌اند. چهار کشور با بیشترین جمعیت مسلمان در جهان عبارت‌اند از: اندونزی با جمعیتی در حدود ۲۰۳ میلیون، پاکستان با ۱۷۴ میلیون، هند با ۱۶۱ میلیون و بنگلادش با ۱۴۵ میلیون مسلمان. (۷) هم‌زمان بیش از ۳۸/۱ میلیون مسلمان در اروپا و حدود ۲/۵ میلیون نفر در ایالات متحده آمریکا زندگی می‌کنند. (۸) در این تنوع گسترده نژادی، زبانی، ملی، و منطقه‌ای، جنبه‌هایی از ساری اسلام، عرف، و باورها وجود دارد که مسلمانان سنتی مذهب با جمعیتی در حدود ۹۰٪ مسلمانان سراسر جهان، به عنوان اصول سنت دینی پذیرفته‌اند. مسلمانان شیعه، که حدود ۱۰٪ جمعیت مسلمانان در سراسر جهان را تشکیل می‌دهند نیز به بسیاری از این اصول پایبندند. مسلمانان بر این باورند که خداوند یکتای قادر و رحیم در کل نظام هستی (او که حق را به پیامبران از آدم تا عیسی آشکار ساخت) آخرین، برترین، و کامل‌ترین وحی خویش را در سال ۶۱۰ تا ۶۳۲ در سرزمینی که امروزه عربستان سعودی نام دارد، بر پیامبر اکرم، صلوات الله علیه فرود آورد. این وحی در قرآن، به عنوان مهم‌ترین متن مقدس اسلامی، گردآوری و ضبط شده است. حدیث نیز با اعتبار قابل توجهی که دارد، در ضمن امور گوناگون، مطالبی در بردارد که به عقیده مسلمانان عین سخنان و افعال پیامبر اکرم^ص، و از نظر فردی و اجتماعی، سرمشق مسلمانان است.

مسلمانان به یگانگی خداوند، قدرت فرشتگان، اهمیت پیامبران یهود و مسیحی و کتاب‌های مقدس، قیامت و حاکمیت تمام عیار الهی بر جهان باور دارند که همه این‌ها در پنج رکن اعتقادی اسلامی اهل سنت خلاصه می‌شود. مسلمانان مجموعه‌ای از آداب

عمومی نیز دارند. این پنج رکن اسلام (غیر از آن پنج اصل اعتقادی^۱ است که در عین حال بی‌ارتباط با این‌ها نیست) شامل اقرار رسمی به ایمان که سرآغاز ورود هر شخص به اسلام است (شهادت)، نمازهای پنج‌گانه روزانه (صلات)، انفاق ۲/۵٪ از دارایی شخصی سالانه به مسجد یا بنیاد خیریه (زکات)، روزه گرفتن (صوم) در ماه رمضان و زیارت مکه، در عربستان سعودی یک بار در طول عمر، البته به شرط آن‌که فرد مستطیع شود (حج). ماه‌های رمضان و زیارت کعبه از سالی به سال دیگر تغییر می‌کند؛ زیرا تقویم اسلام قمری است، نه شمسی؛ مانند تقویم مسیحی غرب. واژه اسلام برگرفته از واژگان عربی تسلیم و سلام است. مسلمانان بیشتر عقیده دارند اگر در وظیفه‌های فردی و اجتماعی تسلیم خداوند و فرمان‌های الهی باشند همان‌طور که در قرآن، حدیث و سیره پیامبر آمده، سعادت و سعیمیت را در میان خود و خدا درمی‌یابند، و با تسلیم محض در برابر خداوند و فرمان‌های او با یکدیگر و با جهان در صلح و صفا خواهند بود. در حقیقت، زندگی برای مسلمانان، راهی است که خداوند به آفریدگان زمینی عطا کرده است. بنابراین، حیات انسان با روح تسلیم در برابر خداوند، صلح و محترم شمردن زندگی، مفهوم می‌یابد. به عنوان یک دلیل بر صلح و رحمت در آموزه‌های اسلامی، مسلمانان به آیه ۵۴ سوره انعام استناد می‌کنند که می‌فرماید: *سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ نَدَّىٰ مِنْ بَغْدِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ* (سلام بر شما، پروردگارتان، رحمت را بر خود، فرض کرد: هر کس از شما از روی نادانی کار بدی انجام دهد، سپس توبه و جبران کند، [مشمول رحمت خداوند] می‌شود؛ چرا که] او آمرزنده مهربان است). با همه وحدتی که مسلمانان از آن دم می‌زنند. در مسائلی همچون تفسیر قرآن، نقش اسلام در نظام‌های سیاسی و پاسخ‌های اسلام به نوگرایی و مدرنیته، اختلاف نظرهای شدیدی وجود دارد. گروه‌های ایدئولوژیک در کشورهای مسلمان را می‌توان چنین تقسیم کرد: اسلام‌گرایان، آزادی‌خواهان (لیبرال‌های) مسلمان، دنیاگرایان (سکولاریست‌ها) و «میان‌ه‌روهای بی‌ثبات». (۹) این دیدگاه‌ها نقش نمونه‌های ایده‌آل را دارند که بر واقعیت‌های مبهم و پیچیده استوارند. بر مبنای این واقعیت‌ها، مواضع و

۱- این اصول پنج‌گانه «اصول دین» نامیده می‌شود.

گرایش‌های اخلاقی هر فرد، ترکیبی از همه نمونه‌های ایده‌آل یاد شده است که بر حسب مسئله مورد نظر تحت تأثیر یک دیدگاه یا دیدگاه دیگر قرار می‌گیرند. (۱۰)

القاعده یکی از جدیدترین گرایش‌های الحاقی اسلام‌گرایی است. این گرایش محصول شکل‌گیری اسلام‌گرایی معاصر در افغانستان در اوایل دهه ۱۹۹۰ م. است. القاعده را بن لادن اندکی پس از عقب‌نشینی شوروی از افغانستان بنا نهاد و این کشور را پایگاه فرماندهی خویش قرار داد. ریشه‌های فکری القاعده از اندیشه‌های زیر سرچشمه می‌گیرد:

۱. عالمان مسلمان مصر ایمن الظواهری و محمد عاطف در اواخر قرن بیستم و اوایل قرن بیست و یکم.

۲. عالمان مسلمان سعودی شیخ البحرانی، علوان، و آل ریان.

۳. شماری از مدرسه‌های اسلام در پاکستان. (۱۱)

با وجود توافق القاعده با گروه‌های اسلام‌گرا در بیشتر زمینه‌ها، اعضای القاعده بر نکته کلیدی بیانیه ایدئولوژیک خود تأکید دارند. آن‌ها مانند دیگر اسلام‌گرایان بر اساس برداشت خود از قرآن، حدیث و تاریخ صدر اسلام دلایلی مطرح کرده‌اند که حملات خشونت‌طلبانه آن‌ها در برابر غرب و نهادهای غربی مشروع می‌کند. در میان گروه‌های اسلامی، دو گروه القاعده و طالبان دارای مناسبات مثبت هستند. اگرچه هر یک سازمانی مستقل و جدا از دیگری است. طالبان در دهه ۱۹۸۰ م. نام دولت اسلام‌گرای افغانستان را در دست می‌گیرد و القاعده به صورت تشکیلات جهانی ترکیبی بن لادن در می‌آید. این گروه‌ها قبل و حتی پس از یازده سپتامبر اغلب با یکدیگر همکاری داشتند؛ طالبان پایگاه عملیاتی القاعده را در افغانستان تأمین می‌کرد، و بن لادن و القاعده حمایت مالی و نظامی از طالبان را بر عهده گرفتند. طالبان تا حدودی برای شکست شورشیان ضد طالبان افغان در طی جنگ داخلی این کشور در دهه ۱۹۹۰ م. و با هدف تشکیل حکومت اسلامی تلاش می‌کرد، در حالی که هدف اصلی القاعده فعالیت به عنوان سازمان چریکی جهانی اسلامی برای گسترش اسلام در افغانستان، پاکستان و سایر نقاط جهان و نیز آغاز یورش‌های شدید به منافع غرب به امید تشکیل حکومت

جهانی اسلام بود. (۱۲)

اسلام آزادی خواه تفسیری متفاوت از اسلام‌گرایی ارائه می‌کند. مسلمانان آزادی خواه، مانند بسیاری از مسلمانان، مهم‌ترین اصول اسلام: قرآن، سیره پیامبر، الگوی مسلمانان صدر اسلام و شریعت را به طور جدی مورد توجه قرار می‌دهند. (۱۳) به هر حال، آن‌ها با ارزیابی مجدد اهمیت این اصول برای زندگی امروزی، قرآن را وحی والای الهی می‌دانند و بر این باورند که قرآن انسان را به سوی تعالی و پیشرفت دعوت می‌کند. آن‌ها به دستورات قرآن در زمینه برده‌داری، ارتقای جایگاه زنان، گذشت از حق انتقام شخصی و توصیه به نیکوئی، عدالت، برابری، آزادی و همبستگی اجتماعی اشاره می‌کنند. از نظر آزادی خواهان، این آن‌ها با جهشی بزرگ، مسلمانان را رو به جلوسوق می‌دهند که با ظهور اسلام در قرن ششم آغاز و تا امروز ادامه دارد. مسلمانان آزادی خواه نمی‌خواهند برداشت ظاهری از احادیث قرآن مانع درک مسلمانان از مناسب‌ترین معانی وحی کامل الهی شود. آن‌ها بر این باورند که مسلمانان باید با درک مفاهیم اخلاقی از قرآن و حدیث، سیره پیامبر اکرم و مسلمانان صدر اسلام، بارها و رفتارهای امروزی خود را بر آن مبانی اخلاقی، استوار سازند. (۱۴)

در مقابل، دنیاگرایان (سکولاریست‌ها) بر این باورند که وابستگی‌های مذهبی و غیرمذهبی فردی نباید در امور سیاسی دخالت داشته باشد. هر کس باید بتواند هر پست سیاسی را در دولت برعهده گیرد و همه شهروندان باید از حقوق یکسان برخوردار باشند. (۱۵) دنیاگرایان ادعا می‌کنند که حق قانونگذاری از آن مردم نمایندگان منتخب آن‌هاست؛ در عین حال بر این باورند که ابزارهای امروزی نقش مهمی در تعیین مفاد قوانین دارند. دولت‌های سکولار ممکن است در موارد خاصی که آداب و رسوم و رضایت عموم ایجاب می‌کند، به شریعت نزدیک شوند، اما در نهایت از نظر آن‌ها شریعت به دست انسان شکل می‌گیرد، و این دو عامل یعنی شریعت و انسان وابسته به تغییر ادیان، جامعه، سیاست، و شرایط اقتصادی هستند. (۱۶)

در مقابل، و گاهی، جایگزین این گروه‌ها، گروه میانه‌روهای بی‌ثبات هستند. آن‌ها ممکن است با وجود اعتقاد به برخی از اصول اساسی اسلام، به سکولاریسم نیز باور

داشته باشند، گاهی نسبت به دستاوردهای غرب روشنفکرانه برخورد می‌کنند و هر چند در گام نخست نسبت به آن ابراز انزجار می‌کنند، اما در عین حال، خود را به شدت با اهداف افرادی همچون صدام حسین و اسامه بن لادن همسان می‌بینند. مانند بسیاری از افراد در کشورهای اسلامی، میانه‌روهای بی‌ثبات، به دین، فرهنگ، و دستاوردهای ادبی مسلمانان در طول تاریخ افتخار می‌کنند و از حس عمیق کرامت در زمینه ارتباط میراث اسلامی با امور جاری برخوردار می‌شوند. اگر چه میانه‌روها به زندگی در سایه حاکمیت دولت اسلام‌گرایان به شدت معترضند، اما بیشتر خود را با شکوه‌های اسلام‌گرایان از رخى امور همراه می‌بینند. نگرش بدبینانه مهم‌ترین ویژگی میانه‌روهاست. آن‌ها نسبت به دولت‌های سکولار حاکم در کشورهای مسلمان، ظرفیت اسلام‌گرایی یا آزادی‌خواهی اسلامی با اصل‌گرایان مؤثر، و شاید بیش از همه به هدف‌ها و نفوذ ایالات متحده در جهان اسلام، تردید دارند. هم نیست که کدام یک از این گرایش‌ها اصول اولیه افکار شخص را شکل می‌دهد. بسیاری از کشورهای مسلمان زندگی می‌کنند درک مشترکی از تجاوز تاریخی غرب به مسلمانان ندارند. شاید این دیدگاه مشترک، برای غربیانی که نمی‌توانند عمق تجاوز تاریخی غرب به جهان اسلام را درک کنند، قابل پذیرش نباشد.

حمله‌های یازده سپتامبر: عملیات دفاعی

از نگاه مسلمانان دوره معاصر، رشته تجاوزهای غرب به اسلام، جنگ‌های صلیبی در سال ۱۰۹۶ میلادی آغاز گردید، و از این نگاه، تأثیر نگران‌کننده آن بر رابط اسلام و غرب بر جا گذاشت. (۱۷) به نظر بسیاری از مسلمانان امروز، جنگ‌های صلیبی تجسمی از بدترین جنبه‌های تجاوز مسیحیت و نشانه شوم استکبار غرب و رواج نظامی‌گری در دوره استعمار و دوران پس از آن است. (۱۸) به نظر می‌رسد این برداشت‌های مسلمانان امروز از جنگ‌های صلیبی که به منزله بخشی از تهاجم ناجوانمردانه غرب به سرزمین‌هایی با اکثریت مسلمان است، در اواخر قرن نوزدهم به وجود آمده است. بر اساس مدارک موجود، تا قبل از آن، بیشتر مسلمانان از جنگ‌های صلیبی آگاهی چندانی نداشتند، و تا پیش از قرن بیستم، جنگ‌های صلیبی نقش چندانی در درک

مسلمانان از رابطه اسلام با غرب، نداشت. برداشت‌های مسلمانان امروزی از جنگ‌های صلیبی ممکن است از آثاری همچون «Histoire des croisades» [تاریخ جنگ‌های صلیبی]، اثر ژوزف فرانسوا میشو (انتشار یافته بین سال‌های ۱۸۱۲ تا ۱۸۲۲) و «The Talisman» [طلسم]، اثر سیر والتر اسکات (انتشار یافته در سال ۱۸۲۵)، و واقعیتی چون «Kaiser Wilhelm II of Germany's visit to Damascus in 1898» [سفر کایزر ویلهلم دوم آلمانی به دمشق در سال ۱۸۹۸] تأثیر گرفته باشد. به نظر می‌رسد این واقعیت‌ها ابتدا بر تفکر غربی، رزمینه جنگ‌های صلیبی اثر گذاشته، سپس از طریق مراکز مختلف آموزشی، رسانه‌ها در خاورمیانه و دیگر کشورهای مسلمان گسترش یافته است. در طول قرن بیستم و به دست آگام، این تفکر در بین مسلمانان رواج یافت که جنگ‌های صلیبی بخشی از تهاجم تاری عرب به مسلمانان است، و گروه‌های مختلف اسلام‌گرا به این برداشت تاریخی به عنوان بخش از روایت‌های ضد غربی خود دست یافتند. بنا بر این، می‌توان گفت: مسلمانان، ریشه غربی‌ها بر این باورند که جنگ‌های صلیبی بخشی از جنگ همیشگی و پایدار غرب با اسلام است. در برخی موارد، یک پیشینه فرضی که به جنگ‌های صلیبی قرن نوزدهم و بیستم برمی‌گردد، اندیشه تقابل غربیان با مسلمانان را دامن می‌زند. (۱۹)

جنگ‌های صلیبی شامل چندین تهاجم نظامی اروپا به خاورمیانه است که از قرن یازدهم تا شانزدهم (و به نظر برخی مورخان، بیش از این) به اوج خود کشید. (۲۰) در پی شکست ترکان سلجوقی در سال ۱۰۵۵ م. و ترس از غارتگری گروه‌های ترکمن، امپراطوری بیزانس آلكسیوس اول کومنینوس از حاکمان مسیحی هم‌کیش و پاپ خواست که با شرکت در یک حمله نظامی در برابر روند روبه گسترش اسلام، اورشلیم (بیت المقدس) و حومه آن را از سلطه مسلمانان خارج کنند. (۲۱) در اقدامی مشابه، پاپ اوربان دوم آغاز جنگ‌های صلیبی را در ۱۰۹۵ میلادی اعلام کرد و به مسیحیان اروپا دستور داد قسطنطنیه، اورشلیم، ارض اقدس و مناطق دیگر در خاورمیانه را (از جمله مناطقی را که مسیحیان تحت حاکمیت اسلام زندگی می‌کردند) از سلطه مسلمانان آزاد کنند. (۲۲)

به دلیل عدم آمادگی در برابر تهاجم مسیحیان، کنش‌های اولیه مسلمانان در دفاع از

خویش بی نتیجه ماند. اولین نیروهای صلیبی، اورشلیم را در ۱۰۹۹م. اشغال کردند تا این که سپاه صلاح الدین ایوبی آن را در ۱۱۸۷م. باز پس گرفت. (۲۳) جنگ های این دوره از تاریخ، تلخ و زیان بار بود. اما پس از آن، برتری با مسلمانان بود. در قرن سیزدهم، جنگ های صلیبی به نبرد تن به تن تنزل یافت. (۲۴) در سال ۱۴۵۳م. سپاه اسلام بر قسطنطنیه (که در ۱۹۲۰م. به استانبول تغییر نام داد) غلبه یافت و آنجا را مرکز حاکمیت خلیفه مسلمین قرار داد. این امر به معنی گسترش اسلام بر بیشتر آسیای صغیر بود. (۲۵) امپراطوری عثمانی از این زمان تا آغاز استعمارگری انگلیس و فرانسه، به نقطه اوج فرهنگی، معناری و ادبی خود رسید.

در نیمه دوم قرن نوزدهم، بخت از اسلام برگشت و مسلمانان با تهدیدهای گسترده استعمارگری اروپا مواجه شدند. در حالی که در طول قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم، آنچه وحدت و یکپارچگی اسلام را تهدید می کرد، بیشتر داخلی بود، در دوره های بعدی مسلمانان با تهاجم غرب روبه رو شدند. فرانسه، انگلیس و روسیه به طور خاص، از نظر سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اخلاقی. در طول دوره استعمارگری خود و پس از آن، که با پایان جنگ جهانی دوم خاتمه یافت، بر خاورمیانه و آسیای مرکزی نفوذ داشتند. مسلمانان بر این باورند که کشورهای غربی، با استعمارگرهای اسلامی منافع مادی و مالی خود را بر منافع آنها ترجیح داده، به خود اجازه دادند که به ترتیبی در مسیر ضربه به مسلمانان گام بردارند. شهروندان انگلیسی و فرانسوی که در کشورهای مسلمان اقامت داشتند با ایجاد محله هایی محصور و قوانینی مستقل و با درآمدی بیشتر بر سطح زندگی بالاتر از هم تایان مسلمان خود، از زندگی لذت می بردند. خود برتری و استعمارگران با سرخوردگی مسلمانان تناسب داشت. در واکنش به نفوذ روز افزون قدرت های غربی در طول قرن های نوزدهم و بیستم، مسلمانان در پاسخ به تغییر سریع شرایط، ضمن بازسازی نهادهای دینی به بازبینی تاریخ و متون مقدس خود می پرداختند. اسلام گرایی یکی از بارزترین جلوه های این واکنش است.

در آخرین روزهای جنگ جهانی دوم با کاهش سلطه دولت های استعمارگر انگلیس و فرانسه بر خاورمیانه و شمال آفریقا، امریکا به قدرت برتر این منطقه و مناطق دیگر

مسلمان‌نشین تبدیل شد. از دیدگاه بسیاری از مسلمانان، آشکارترین و ظالمانه‌ترین نمونه مداخله آمریکا در این بخش از جهان، حمایت نظامی، اقتصادی و سیاسی از اسرائیل بود که اجازه یافته بود سرزمین‌های فلسطینیان را اشغال، و آن‌ها را از حق زندگی، آموزش، خودمختاری و عزت خویش محروم سازد. (۲۶) به موجب اعلامیه بالفور در سال ۱۹۱۷م. که مصادف با آغاز اشغال فلسطین بود، انگلیس نقش مهمی در تأسیس دولت کنونی اسرائیل داشت. انگلیس تا زمان تشکیل اسرائیل در سال ۱۹۴۸، پیوسته در منطقه حضور داشت. اما پس از آن، مسلمانان آمریکا را قدرتمندترین حامی اسرائیل می‌دانند. (۲۷)

بسیاری از مسلمانان ضمن مخالفت با سیاست‌های اسرائیل و آمریکا در خاورمیانه، معتقدند اسرائیل با دریافت سالانه ۳/۶۵ میلیارد دلار کمک خارجی از ایالات متحده، بزرگ‌ترین دریافت‌کننده کمک‌های خارجی از آمریکاست. (۲۸) آن‌ها ادعا می‌کنند در شکل‌گیری اسرائیل (ب ۵/۱ میدان جمعیت و ۲۲،۱۴۵ کیلومتر مربع وسعت) با چهارمین ارتش بزرگ دنیا، آمریکا نقش مهمی داشته، و پیوسته از تصویب هرگونه قطعنامه سازمان ملل و دیگر تماس‌های دیپلماتیک برضد اسرائیل ممانعت کرده است. (۲۹) بیش از نیم قرن، مسلمانان سرزمین‌های با وحشت از اسرائیل - تحت حمایت آشکار آمریکا - شاهد کشتار هزاران فلسطینی و اشغال کرانه غربی و غزه در فلسطین بوده‌اند. بیشتر مسلمانان بر این باورند که از زمان ورود اولین مهاجران یهود به فلسطین در اوایل قرن بیستم، فلسطینیان شاهد سلب مالکیت زمین و محرومیت از فرصت‌های برابر آموزشی، اشتغال و مراقبت‌های پزشکی بوده‌اند، و در عین حال، دوستان و اعضای خانواده آن‌ها کشته، به ناحق زندانی، و توسط دولت و ارتش اسرائیل شکنجه شده‌اند. (۳۰) مسلمانانی که مخالف سیاست‌های اسرائیل هستند بر این نکته تأکید دارند که از زمان آغاز اشغال کرانه باختری و غزه در ۱۹۶۷م. از سوی اسرائیل، نیروهای امنیتی اسرائیل در شرایط اضطراری مانع عبور آمبولانس‌های فلسطینی شده، خانه‌های فلسطینی را با بولدوزر خراب، و کشتار فلسطینیان را به امری عادی روزمره تبدیل کرده است. (۳۱) منتقدان سیاست‌های اسرائیل می‌گویند از زمان انتفاضه دوم در

برابر اشغالگری اسرائیل در سپتامبر ۲۰۰۰ م. بیش از سه برابر اسرائیلی‌ها، از فلسطینی‌ها کشته شده‌اند. (۳۲). ۳۰٪ از فلسطینی‌های ساکن در کرانه باختری و نوار غزه، زیر خط فقر زندگی می‌کنند، در مقابل از اسرائیلی‌ها، ۱۶٪ زیر خط فقر هستند. میانگین امید به زندگی فلسطینی‌ها نیز حدود ۷ سال کمتر از اسرائیلی‌هاست. (۳۳) علاوه بر این، مسلمانان ادعا می‌کنند فلسطینی‌ها بی‌آن‌که کاری از دستشان برآید، شاهد آن هستند که آب کرانه باختری به تدریج کاهش یافته، برای تأمین آب استخرهای شنا، باغ‌های گل و فضاهاى سر و سبوع به سوى شهرک‌های اسرائیلی در کرانه باختری تغییر مسیر داده است، در حال آنکه شمار زیادی از فلسطینیان دسترسی به آب روان ندارند. مسلمانانی که به سیاست‌های اسرائیل در قبال فلسطین معترضند به بیانیه دبیر شورای امنیت سازمان ملل، کوفی عتار، که «سنگ، کرانه باختری و نوار غزه از سوی اسرائیل را غیرقانونی دانسته، و نیز به دیدگاه فعال، آپارتاید [تبعیض نژادی] افریقای جنوبی، ریود دزمووند توتو، استناد می‌کنند که سیاست‌های اسرائیل نسبت به فلسطینی‌ها را هم‌پایه آپارتاید قلمداد کرده است. (۳۵)

اما از دیدگاه بسیاری از اسرائیلی‌ها و حامیان آن‌ها واقعیت غیر از این است. آن‌ها بر این باورند که پشتیبانی انگلیس و آمریکا از اسرائیل خرد به خود و بی‌دلیل رخ نداده است. آن‌ها به موارد مشابهی اشاره می‌کنند که یهودیان و اسرائیلی‌ها مجبور شده‌اند برای جلب نظر دیگران در دفاع از اهداف‌شان سرسختانه تلاش کنند. کسانی که با این دیدگاه موافقت، برای مثال، به محدودیت‌های شدید نظامی و سیاسی انگلیس در جریان مهاجرت یهودیان به فلسطین اشاره می‌کنند درست در همان برهه‌ای که به استقلال اسرائیل در سال ۱۹۴۸ م. انجامید. (۳۶) یکی از بسیار نمونه‌های سرسختی‌های انگلیس، حمله نظامی شدید نیروی دریایی انگلیس به کشتی حامل ۴۵۰۰ بازمانده یهودی هولوکاست در سال ۱۹۴۷ م. در مرز فلسطین بود. آن‌ها قصد مهاجرت به فلسطین داشتند، اما انگلیسی‌ها کشتی را واداشتند به اروپا بازگردد، همان جایی که مسافران یهودی سوار بر کشتی را در کمپ‌های موقت آوارگان جای دادند. (۳۷) این حمله، نمونه‌ای از محاصره گسترده تر نیروی دریایی انگلیس در دریای مدیترانه برای جلوگیری از

مهاجرت یهودیان به فلسطین بود، که به مرگ سه مهاجر و جراحت نزدیک به ۱۰۰ یهودی در سال ۱۹۴۷ م. انجامید. (۳۸)

بسیاری از حامیان اسرائیل نیز دریافت کمک‌های مالی، سیاسی و نظامی اسرائیل از امریکا و کشورهای دیگر را شایسته می‌دانند، زیرا اسرائیل در محاصره دشمن یا همسایگانی با دشمنی پنهان قرار دارد و باید برای دفاع از خود به ارتشی قوی مجهز گردد. (۳۹) برخی از اسرائیلی‌ها به کمک بلاعوض دو میلیارد دلاری سالانه امریکا به مصر اشاره می‌کنند که در میان ملت‌های عرب از نظر نظامی کشوری قدرتمند است، و پتانسیه دولتی ضد اسرائیلی بر سر کار آید، زمینه را برای حمله به اسرائیل فراهم خواهد ساخت. (۴۰) هواداران اسرائیل، همچنین ادعا می‌کنند که اسرائیل در محاصره کشورهای غیرقابل اعتمادی همچون سوریه، لبنان و اردن قرار دارد. شواهد مهمی در دست است که نشان می‌دهد دولت سوریه - با نفوذ زیادی که در لبنان دارد - به آموزش و حمایت از گروه‌هایی مسیحی و مسلمان، حزب الله، و دیگر سازمان‌های خشونت‌طلبی می‌پردازد که با حمله‌های پیاپی به خود، موجب کشته و زخمی شدن صدها اسرائیلی می‌شود. (۴۱) بسیاری از این مهاجمان ضد اسرائیل، از سوی کشورهای مسلمان با پشتوانه عظیم مردمی و دولتی حمایت می‌شوند. (۴۲) اسرائیل و هم‌پیمانانش اعتراف می‌کنند که حمایت امریکا از اسرائیل در حکم «نیروی دفاعی ارزشمندی است که اسرائیل را از هرتجاوزی مصون می‌دارد. (۴۳)

طرفداران این استدلال نیز بر این باورند که اسرائیل باید در برابر کشورهای متخاصمی همچون ایران از خود دفاع کند، زیرا ایران علاوه بر داشتن سلاح‌های گسترده جمعی، از گروه‌های ستیزه‌جوی فلسطینی نیز حمایت می‌کند. (۴۴) حامیان اسرائیل می‌گویند در زمان گفتگوهای صلح با اسرائیل، فلسطینی‌ها و دیگر اعراب شعار می‌دادند: «فرصت از دست رفته برای از دست دادن فرصت، هرگز». (۴۵) با توجه به این وضعیت، رهبران اسرائیل همواره برای صلح با سازمان‌ها و کشورهای خاورمیانه آماده بوده‌اند، ولی بارها و بارها آن‌ها با پاسخ منفی یا ایجاد جنگ به طرح‌های مسالمت‌آمیز اسرائیل واکنش نشان داده‌اند. بسیاری از اسرائیلی‌ها و حامیان آن‌ها از جنگ‌های سال‌های ۱۹۴۸، ۱۹۶۷ و

۱۹۷۳ م. به عنوان موارد آشکاری یاد می‌کنند که اسرائیل در برابر تهدیدهای خصمانه یا واکنش‌های همسایگانش مجبور به پاسخ‌گویی نظامی شده است. (۴۶) آن‌ها همچنین ادعا می‌کنند زمانی که یاسر عرفات، رئیس تشکیلات خودگردان، فرصت داشت طی نشست‌های اول و دوم کمپ دیوید در سال‌های ۱۹۷۸ و ۱۹۹۹ م. به عضویت توافقنامه صلح با اسرائیل در آید، از آن سرباز زد. (۴۷) علاوه بر این، اسرائیل در برابر فلسطینی‌ها دست به اقدام تهاجمی زده است، زیرا حق دارد در برابر اقدام‌های خصمانه مکرر از جمله بمب‌گذاری‌ها، انتحاری علیه صدها شهروند و سرباز بی‌گناه اسرائیلی، از خود دفاع کند. (۴۸) بیشتر اسرائیلی‌ها به ویژه از حمله‌های انتحاری فلسطینی علیه اسرائیل در قلب اسرائیل و شهرک‌های یهودی کرانه باختری در هراسند که از سپتامبر سال ۲۰۰۰ م. (پس از بازديد آریل شارون از حرم معبد در اورشلیم) آغاز شده و مرگ، آسیب و ترس شکننده‌ای را به اسرائیلی‌ها تحمیل کرده است. (۴۹) در پاسخ به انتقادهای خارجیان سیاست‌های اسرائیل، همچون کوفی عنان و دزموند توتو، بسیاری از اسرائیلی‌ها و حامیان آن‌ها می‌گویند دفاع از اسرائیل موضوع حیاتی برای یهود و اسرائیل است و اسرائیلی‌ها و دیگر یهودیان هرگز اجازه نخواهند داد بار دیگر قربانی قتل عام و هولوکاست شوند. (۵۰)

دیدگاه‌های گسترده متفاوتی در بین اسرائیلی‌ها، فلسطینی‌ها و حامیان آن‌ها مطرح است. این‌ها محورهای کلی برخی منازعات میان حامیان فلسطین و مخالفان اسرائیل است. اسلام‌گرایان و بسیاری از هواداران فلسطین، یعنی قریب به اتفاق مسلمانان، به نگرانی‌های اسرائیل، تجربه‌های تاریخی و دلایل اشغال‌گری آن‌ها توجه نمی‌کنند. بیشتر آن‌ها فقط به ظلمی که به باور آن‌ها بر فلسطینی‌ها رفته است، پافشاری می‌کنند و از آنچه بر یهودیان و اسرائیلی‌ها گذشته غفلت می‌کنند. این مسلمانان ادعا می‌کنند که خصومت غرب با اسلام در طول جنگ‌های صلیبی و تاریخ اسرائیل جدید، تنها بخشی از تهاجم گسترده غرب به اسلام است. در حالی که نارضایتی مسلمانان از غرب بیش از این‌هاست. از نظر بسیاری از مسلمانان، دخالت امریکا در ایران پس از جنگ جهانی دوم تا انقلاب اسلامی در ۱۹۷۹ م. نمونه دیگری از هجمه امریکا به کشورهای مسلمان

است. در ۱۹۵۳م. آژانس اطلاعات مرکزی امریکا (CIA = سیا) با سازماندهی یک کودتا در براندازی دولت انتخابی محمد مصدق (۱۸۸۰-۱۹۶۷م.) شرکت داشت و پس از سرنگونی آن، محمد رضا شاه (۱۹۱۹-۱۹۸۰م.) را که از سال ۱۹۴۱ تا ۱۹۵۱ و نیز از ۱۹۵۳ تا ۱۹۷۹م. بر ایران حکومت رانده بود، بار دیگر بر تخت شاهی نشاند. علاوه بر این، سازمان سیا در آموزش و سرمایه‌گذاری در ساواک، پلیس مخفی محمدرضا شاه که در ۱۹۵۷م. تأسیس شد، نقش داشت. پلیسی که هزاران ایرانی را به جرم مخالفت با رژیم شاه زندانی، ترور و شکنجه کرد. به عقیده بسیاری از مسلمانان، علاوه بر جنایت‌های بسیاری که سازمان سیا در ایران مرتکب شد، از حکومت فاسد پادشاهی نیز به شکل‌های گوناگون حمایت می‌کرد. از جمله: ۱- واریز صدها میلیون دلار به حساب‌های بانکی شاه؛ ۲- کمک به گسترش شکاف بین قشر غنی؛ ۳- کاهش شدید فرصت‌های اقتصادی و آموزشی بیشتر ایرانیان. از این رو به توجه به بن‌دیدگاه، ایالات متحده پیوسته از پادشاه مستبدی حمایت می‌کرد که بدون توجه به شریفات پارلمانی [مجلس] و اراده اکثریت حکم می‌راند. (۵۱)

یکی دیگر از دلایل مسلمانان بر این که اقدامات ایالات متحده در طول قرن بیستم و بیست و یکم را، «جنگ علیه اسلام» شمرده‌اند، به کارگیری روش‌های نظامی و سیاسی بی‌رحمانه قومی نسبت به عراق در طول جنگ اول خلیج فارس و بعد از آن است. اگرچه برخی از مسلمانان میانه‌رو اقدام کشورهای هم‌پیمان [آمریکا] را ریشه‌ن راندن ارتش عراق از کویت در سال ۱۹۹۱م. تأیید می‌کردند، اما بسیاری از مسلمانان با خنثار بعدی امریکا نسبت به عراق در ایجاد منطقه پرواز ممنوع در یک سوم شمالی و جنوبی آسمان عراق به شدت مخالف بودند. هواپیماهای گشتی امریکا و انگلیس بر فراز منطقه پرواز ممنوع بارها و بارها تأسیسات مخابراتی و ارتش عراق را بمباران کردند. جنگ اول و دوم خلیج فارس و کاهش بیش از پیش مواد غذایی و تجهیزات پزشکی ناشی از تحریم‌های اقتصادی، بر اساس برآورد سازمان ملل و دیگر سازمان‌های بین‌المللی باعث مرگ بیش از ۵۰۰ هزار کودک و هزاران نفر از شهروندان عراقی شد. (۵۲)

اندکی پس از پایان جنگ اول خلیج فارس، امریکا با ایجاد پایگاه‌های نظامی که

انتظار می‌رفت دائمی باشد، پنج هزار سرباز در عربستان سعودی (۵۳) - کشوری که از نظر مسلمانان مقدس‌ترین سرزمین اسلامی است و باید تأمین کننده امنیت دو شهر از مقدس‌ترین شهرهای اسلامی باشد - مستقر کرد. شریف‌ترین و اولین شهر مسلمانان، مکه، زادگاه حضرت محمد (ص)، محل نزول بسیاری از آیات وحیانی قرآن و جایگاه کعبه - با ساختار مکعبی شکل و سه ستون سیاه بلند - است که مسلمانان روزی پنج بار به سوی آن نماز می‌خوانند و جایی است که برای انجام حج به آنجا سفر می‌کنند. دومین شهر، مقدس اندین است، در ۴۲۰ کیلومتری شمال مکه، که حضرت محمد (ص) و جمعیت مسلمان صدر اسلام در سال ۶۲۲ به آنجا مهاجرت کردند، جایی که رسول اکرم اولین مسجد را ساخت، - بین جنگ از بزرگ‌ترین جنگ‌های اسلام در آن رخ داد و همان مکانی است که پیش از این دیگر شخصیت‌های مهم صدر اسلام در آن مدفون هستند. (۵۴)

مسلمانان عقیده دارند اولین بار عمر (متوفی ۶۴۴ م.) خلیفه دوم، ورود غیرمسلمانان به شبه جزیره عربستان را به منظور حمله و حمله از جلوگیری از آلوده شدن آن ممنوع کرد. بسیاری از مسلمانان معاصر بر این باورند که این قانون باید برای همیشه و به دقت اجرا شود. از زمان ظهور اسلام، مسلمانان به توانایی خود در دفاع از سرزمین‌های اسلامی - مقدس و غیرمقدس - بالیده‌اند، هم در برابر حمله‌ها و جلوگیری از ورود غیرمسلمانان به این مناطق و هم اعمال محدودیت‌های شدید بر آن دسته از غیرمسلمانانی که به هر شکلی به این مناطق وارد شده‌اند. (۵۵) امروزه بسیاری از مسلمانان بر این باورند که ایالات متحده، به واسطه رفتارهای ستیزه‌وارانه و قدرت استعماری اش، اختیار، آزادی و ارزش‌های خانوادگی مسلمانان جهان را به مخاطره می‌اندازد. قبل از جنگ دوم خلیج فارس، استقرار بیش از ۵۰,۰۰۰ سرباز آمریکایی در عربستان سعودی، اهانت شدیدی به مسلمانان، به ویژه اعضای القاعده و دیگر اسلام‌گرایان بوده این اهانت دست کم از سه جنبه اهمیت داشت: نخست، آن‌ها سربازان آمریکایی را غیرمسلمانان کافری می‌شمردند که برای حفظ هدف‌های امپریالیستی آمریکا در منطقه، به عربستان سعودی وارد شده بودند. دوم، مسلمانانی که

مخالف حضور نظامی ایالات متحده در منطقه بودند، باور داشتند که این سربازان، با حضور عینی خود، سرزمین‌های مقدس اسلامی را آلوده می‌سازند. سوم، با استقرار یگان‌های نظامی آمریکا در عربستان سعودی، دولت سعودی با ابرقدرتی هم‌پیمان شده که خواسته‌اش برای نابودی اسلام از قبل نمایان بود. مسلمانانی که چنین دیدگاهی دارند، جانبداری حکومت آل سعود را، که بر حسب تاریخ، حراست از سرزمین‌های مقدس اسلامی را بر عهده دارد، از بزرگ‌ترین دشمن اسلام یعنی ایالات متحده، خیانت به مسلمانان می‌دانند. (۵۶)

با این حال، نارضایتی اسلام‌گرایان و بسیاری از مسلمانان از آمریکا محدود به دخالت سیاسی و نظامی در منطقه نیست. آن‌ها به نفوذ آمریکا و غرب در حوزه‌های مختلف فرهنگی کشورهای مسلمان نیز اعتراض دارند. این مسلمانان بر این باورند که نفوذ غرب در سیستم آموزشی و اقتصادی، روابط میان زن و مرد، و در حوزه‌های اخلاقی جوامعی با اکثریت مسلمان، به سبب ایجاد ارزش‌های اسلامی به شدت آسیب زده است. نفوذ ویرانگر غرب به روش‌های خاص و گوناگون صورت می‌پذیرد. بارزترین شیوه‌های نفوذ در قالب فیلم‌ها، برنامه‌های تلویزیونی، مبله‌ها، کتاب‌ها و موسیقی غربی نمود پیدا کرده که روابط و تمایلات جنسی را به گونه‌ای به تصویر می‌کشند که اهانت به دیدگاه‌های اسلام‌گرایان، و ترویج حرص و مصرف‌گرایی است. (۵۷)

از نگاه اسلام‌گرایان، نظام‌های آموزشی خاصی - ویدئو آن‌ها که از سوی دولت‌های سکولار در کشورهای مسلمان و سازمان‌های غربی حمایت می‌شود - آموزه‌های اسلامی در هر زمینه از زندگی را تضعیف کرده، در عین حال در خدمت به تهاجم غرب علیه اسلام پیشگام هستند. این نهادهای آموزشی سکولار و مسیحی یا به آموزش مسیحیت (دینی که به کمال اسلام نمی‌رسد) می‌پردازند و یا تاریخ، ادبیات، و علوم غربی را به نحوی به دانش‌آموزان می‌آموزند که ناقض اصل احاطه قرآن بر تمامی عرصه‌های دانش است. از نظر اسلام‌گرایان، نهادهای آموزشی اسلام باید در هر رشته دانشگاهی بر حسب موضوع‌های اسلامی و در جهت گسترش اسلام، با جرئت و از صمیم دل در برابر محتوای ضد دینی غرب ایستادگی کنند. (۵۸) تمام این پیامدها و نارضایتی‌های به وجود آمده -

که بر بخش عظیمی از زندگی مردم مسلمان چنگ انداخته - زمینه را برای درک بسیاری از اسلام‌گرایان، از جمله درک القاعده از جهاد فراهم می‌سازد.

جهادهای گسترده

ریشه عربی واژه جهاد به معنی جدّ و جهد یا تلاش است و از نظر مسلمانان این مفهوم به معنی سرسپردن به تکلیف الهی و جامعه اسلامی است. به رغم سیرتاریخ اسلام، مسلمانان امروز جهاد را به روش‌های گوناگونی تعریف کرده‌اند. آن‌ها بیشتر تمایل دارند مفهوم جهاد را به صورت به تصویر بکشند: جهاد اکبر (درونی) و جهاد اصغر (بیرونی). با این حال، آن طور که در بسیاری دیگران مطرح کرده‌اند، به نظر می‌رسد این تقسیم، با دوره‌های پیش از عصر حاکمیت خلافت نبوی (۵۹) در هر حال از دیدگاه برخی از مسلمانان امروز، جهاد درونی به نفعی است. ای انجام تکلیف شرعی الهی در جزئیات امور زندگی فردی، ضمن پایبندی به باورهای بنیادین و پیروی از دستورات خداوند و نبوت حضرت محمد (ص) به عنوان خاتم پیامبران. این جهاد شامل پایبندی فرد به اصول پنج‌گانه اسلام و ایمان به دیگر اوامر الهی نیز هست. (۶۰) در جریان تاریخ اسلام، گروه‌های مسلمان به این دیدگاه‌ها و اقسام متفاوت جهاد اعتقاد داشته‌اند. رای نمونه، این موضوع مورد بررسی قرار گرفته که طی دوره‌های مختلف تاریخ اسلام، مسلمانان جهاد درونی را راهی برای تصفیه باطنی مسلمانان در قبال جهاد بیرونی یا نظامی می‌دانستند. در مجموع، اسلام‌گرایان به شکل بیرونی یا نظامی جهاد تمرکز کرده‌اند و فرق بین جهاد درونی و بیرونی را نیز بی‌اهمیت جلوه می‌دهند، اگر چه در واقع همه روش‌های پرهیزکاری اسلامی برای آن‌ها مهم است. (۶۱)

اما، این جهاد درونی بسیار عمیق‌تر و فراتر از مسائل عبادی و اعتقادی است. از نگاه یک مسلمان پرهیزکار، هر لحظه از زندگی شخصی باید صرف جهاد اکبر (درونی) شود. انتخاب نوع لباس باید به نحوی باشد که موجب تحریک جنسی نشود. مسلمان مجاز نیست با جنس مخالف رابطه جنسی خارج از ازدواج داشته باشد. پیروان واقعی اسلام از تماس با جنس مخالفی که همسر یا بستگان آن‌ها نباشند به شدت اجتناب می‌کنند. یک مسلمان چه زن و چه مرد باید یقین داشته باشد غذا، مواد اولیه آن، و ظرف‌هایی که

در آن غذای مورد موبه موبر طبق قوانین رژیم غذایی حلال اسلامی باشد (شبیه به قوانین کوشر [حلال] یهودیان و طبق قوانین ویژه حاکم بر روش ذبح، پخت و مصرف). مسلمانان باید بر اساس آموزه‌های قرآن و اسوه حسنه پیامبر اکرم و مسلمانان صدر اسلام که در احادیث آمده با اعضای خانواده و خویشاوندان خود نیز صمیمانه، خیرخواهانه، محترمانه، با بخشندگی، جدیت و تفاهم کامل رفتار کنند. (۶۲)

دومین معنای جهاد، جهاد اصغر (بیرونی)، اشاره به تکلیفی است که بر اساس آن مسلمانان باید حداقل با دو شرط از جان خود دفاع کنند: ۱- هنگامی که جامعه اسلامی مورد حمله قرار گیرد و یا در معرض تهدید بالقوه تهاجم خارجی باشد. ۲- هنگامی که مسلمانان مورد ظلم واقع شوند. به طور خاص، این قسم از جهاد عبارت است از دفاع فیزیکی از جامعه مسلمان (امت)، نه اینکه هر مسلمانی اجازه داشته باشد در برابر هر کسی که احساس کند در من اوست بی جهت واکنش نشان دهد. نمونه‌هایی که مسلمانان در طول تاریخ برای توجیه جهاد اصغر یا خود دفاعی اسلامی به آن استناد کرده‌اند، جنگ‌های حضرت محمد ﷺ در دوره اولیه (۶۲۲-۶۲۳ م.)، جامعه اسلامی است که در مدینه رخ داد. در طول این مدت، پیامبر و مسلمانان صدر اسلام در مواجهه با خیانت‌های داخلی و هجوم غیرمسلمانان، در سه مورد با موفقیت از خود دفاع کردند: جنگ بدر در سال ۶۲۳ م.، جنگ احد در سال ۶۲۸ م. و جنگ خندق در سال ۶۲۷ م. در هر یک از این سه مورد، مسلمانان بر این باورند که راه روزگار سراسر جامعه اسلامی با تهدید نابودی کامل روبه‌رو بود اما به لطف خداوند و مهاجرت انبیا و پیامبر، نیروهای ایشان جان و دین خود را از نابودی حفظ کردند. (۶۳) مسلمانان به خود دفاعی اسلامی در برابر صلیبی‌ها در قرن دوازدهم میلادی و حمله مغولان در قرن سیزدهم به عنوان نمونه‌هایی دیگر از جهاد اصغر اشاره می‌کنند. (۶۴)

با توجه به این برداشت، - علاوه بر اقدامات پیامبر- آیاتی در قرآن هست که دفاع نظامی امت را هنگامی که مورد حمله قرار گیرد به روشنی تأیید می‌کند. طرفداران این برداشت، به آیات زیر استناد می‌کنند: **إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَغْدٍ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ** [شعرا ۲۶ / ۲۲۷] (مگر

کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام می دهند و خدا را بسیار یاد می کنند، و هنگامی که مورد ستم واقع می شوند به دفاع از خویشتن [و مؤمنان] برمی خیزند؛ آن ها که ستم کردند به زودی خواهند فهمید که بازگشت شان به کجاست! در سوره شوری نیز می فرماید: **وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ** [شوری ۴۲ / ۳۹] (و کسانی که هرگاه ستمی به آن ها رسد، [تسلیم ظلم نمی شوند و] یاری می طلبند). (۶۵) اگر چه، در بین مسلمانان درباره این که آیا حضور نظامی و سیاسی امریکا در خاورمیانه مصداق این نمونه های تاریخ و آیات قرآنی هست یا نیست، اختلاف نظر وجود دارد، اما اعضای القاعده و حامیان آن ها بر همین اساس به مشروع بودن حمله های یازده سپتامبر و دیگر حمله ها علیه منافع غرب و اسرائیل استدلال می کنند. (۶۶)

اعضای القاعده به طور خاص ادعا می کنند درست مثل زمان پیامبر و مسلمانان صدر اسلام که در معرض تهاجم دشمنان در مدینه قرار داشتند که کمر به نابودی اسلام بسته بودند، مسلمانان امروز نیز در زیر بار منافع ملی، مله های نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی غرب قرار گرفته اند و باید برای دفع این مله ها و خانواده خویش جهاد کنند. به ادعای اعضای القاعده و حامیان آن ها حمله های یازده سپتامبر شکلی از جهاد اصغر بود؛ یعنی جنگ برای دفاع از جان خویش. از نظر آن ها، نمونه هایی از جنگ های صلیبی در همین زمان حاضر در جریان است. مسلمانان حق دفاع از خویش را برای خود محفوظ می دانند، زیرا تهدیدهای امروز غرب برای اسلام شبیه همان ویژگی های نهصد سال قبل است. پس در حال حاضر، حمله خارجی به بخشی از امت به منزله حمله به تمام امت اسلامی است، و مسلمانان باید برای حفظ اسلام متحد شوند تا از نابودی کلی آن جلوگیری کنند. (۶۷) در حالی که مسلمانان درگیر بحث های داغ درستی یا نادرستی حمله های یازده سپتامبر بودند، قابل انکار نیست که بن لادن بر اساس برداشت خود از اسلام، واکنش هایش در برابر سیاست خاورمیانه ای امریکا و بیانیه اش در زمینه جهاد اسلامی علیه ایالات متحده، موفق به جذب میلیون ها هوادار در سراسر جهان گردید. (۶۸)

دلیل دیگر برای اقدام به جهاد اصغر، در شرایط خاص، گسترش اسلام است. به بیان